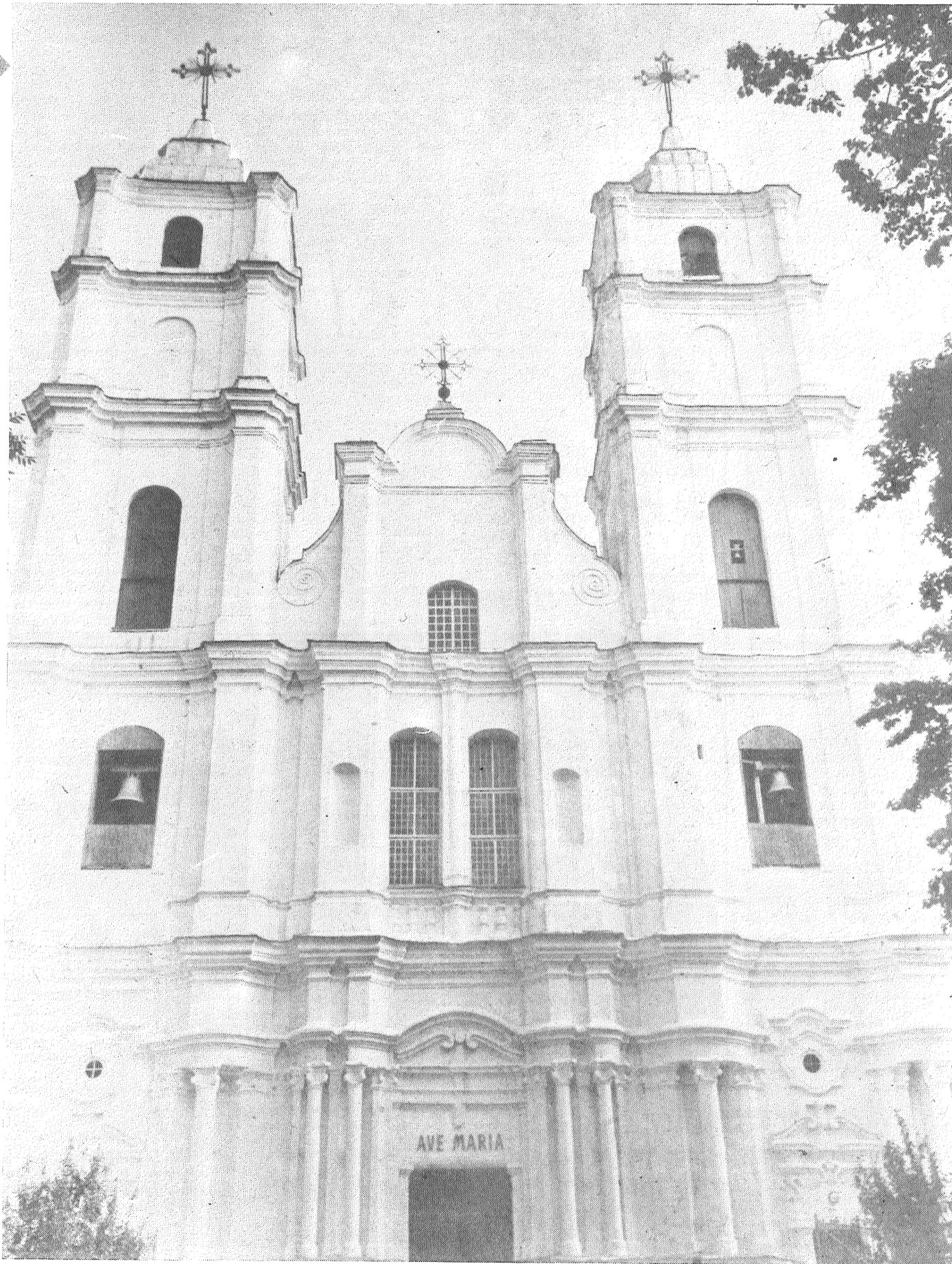

NOVADNIEKS

OTRDIEN,
1990. gada 14. augustā

PREIĻU RAJONA LAIKRAKSTS

Nr. 96 [6100]
Meklē 3 kop.

JĀNIS GURGONS

Aglonas zvani

Dobji skan Aglonas zvani —
Dong din, dong din, dong din,
Ticīgos aicina kopā.
Uz šejieni atved tie mani,
Jo Aglona svētkus svin,
Un biezs te kā bišu stropā.

Te ļaudis no malu malām
Nāk, divas diennaktis nāk,
Pie Glābējas Dievmātes dodas
Un Dieva svētībā dalās.
Baznīcas koris dziesmu sāk.
Un ticība dzīvei cilvēkos rodas.

Klau, Aglonas zvani zvāna:
Dong din, dong din, dong din,
Vai spīdēja saule vai lija,
Tiem mūžīga skanēšana.
Šodien Aglona svētkus svin,
Ave Maria! Ave Maria!

FRANCIS MURĀNS

Ave Maria!

Ave Maria, zemes laime svāto,
es Tovā priškā ceļus kreitu, Mot,
kas klusu mīru nes ikkotrā sātā,
noc arī munas sopes remdynot!

Tev pīdar zvaigznes, mēness,
saule zaļa
un boltī mokūni, kas por zemi
sleid,
snēdz rūku maņ, lai dzeive
nava valta,
lai Tova gaisma munā sirdi
speid!

Es kotru reizi Tovu vordu
mynu,
kod ilgas, šaubas mūka sirdi
maņ,
un boltū ceļu es uz Tovu templi
zynu,
kur himna Tev nu ļaužu kryutim
skaņ.

Jem mani ved, kur īvu zīdī
kaisos
un rūžu vaiņuks Tev pi kojom
veist,
lai himna Tev ar munā sirdi
raisos

un sylvas bārna ošoras lai leist.
Ave Maria, zemes Kēnenīne
cālo,
kam ceistums, daile slavas krūni
vej,
lic munai sīrdej pukstēt laimē
kvālā
un dīnom nokt, kaš kaidreiz
skaistas beļ!

Aglonas baznīca

Aglonā jau gandrīz divus gad-
simtus redzama skaista, divu tor-
ņu mūra baznīca. To dominikāņu
mūki sāka celt 1768. gadā vecās
koka baznīcas vietā.

Sākumā bija tikai sienas un
pašaidu altāris. vēlākajos gados
apjuma torņus, iekšpusē krāsoja
sienas, būvēja senos altārus, re-
montēja un paplašināja ērģeles,
iegādājās svētbildes. altāriem
krustus. Torņu jumšanai izlietoja
daudz skārda, torņu krustiņiem —
cinku, svinu un speciālu metālu.

Pēc celtniecības darbu pilnī-
gas pabeigšanas 1800. gadā Ag-
lonas jaunā baznīca tika konsek-
rēta.

Dīvkolpojuma korteiba Aglyunas Bazilikā

14. AUGUSTĀ pulkstens 8-ūs — Svāto Mīssa par Izvastajim,
kritušajim, svešumā myrušajim,

pulkstens 10-ūs — Votivmīssa,

pulkstens 12-ūs — Summa, moceiba,

pulkstens 18-ūs — Vesperes, moceiba,

pulkstens 19-ūs — Pontifikālo Mīssa bērniņ, jaunotnē,

— Veiskupa moceiba,

— Procesija,

— pēc procesijas aizlyugums pi V. Eminences

Kardināla kopa.

Vysu nakti Bazilikā un dorzā nūtyks lyugšonas ļautu volūdos.

15. AUGUSTĀ pulkstens 7.30 — Primārija un moceiba Bazilikā,

pulkstens 8.30 — Svāto Mīssa dorzā vyduzīlyksnē, moceiba,

pulkstens 9.30 — Svāto Mīssa, moceiba dorzā pūju volūdā,

pulkstens 10.30 — Svāto Mīssa, moceiba dorzā krīvu volūdā,

pulkstens 12-ūs — Pontifikālo Svāto Mīssa, moceiba,

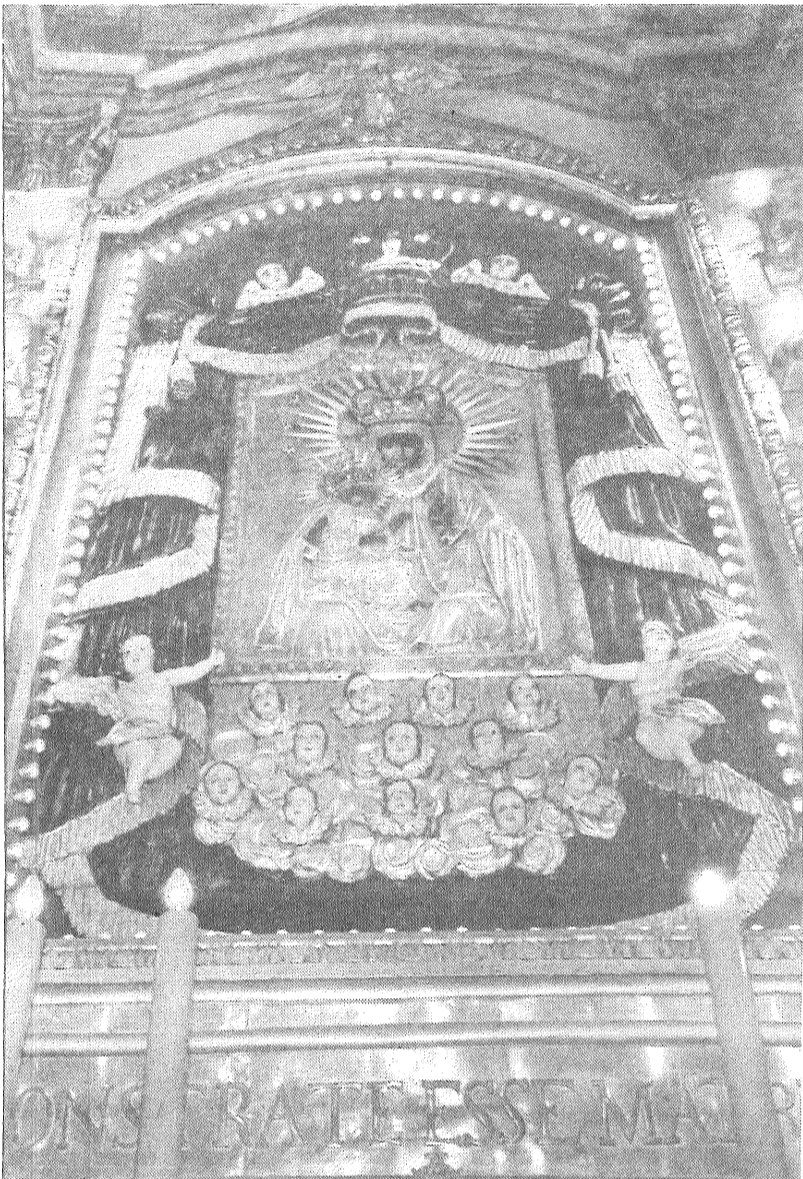
— Vesperes, Vesperu laikā istyprīnošona,

— Procesija. Te Deum...

Nūslāgums.

Sveicynojuam Aglyunā!

Dievmātes neparastais ceļojums

Virš Aglonas bazilikas altāra novietota Dievmātes brīnumdarītājas glezna (attēls). Tā te atrodas gadu desmitiem. Bet ne visi zina par šīs brīnišķīgās gleznanas ceļojumu pagājušā kara laikā, 1944. gada vasarā.

Vācieši pirms atkāpšanās mīnēja Aglonas baznīcu, par to bija zināms toreizējam dekanam Francim Lazdānam. Viņš šo bēdīgo ziņu darīja zināmu metropolītam Antonijam Springovičam (1876.—1958.). Garīgā priekšniecība izlēja Aglonas Dievmātes brīnumdarītājas gleznu nekavējoties jānogādā Kurmenē (Skaistkalnes dekanātā).

1944. gada 23. jūlijā gleznu izņēma no altāra, ievietoja ratos un veča uz Vanagiem (Preiļu rajonā), kur bija paslēpušies vairāki katolu garīdznieki, cerēdami pavadīt baisīgās kara dienas.

Gleznu Vanagos sākumā novietoja aiz baznīcas altāra. Bet straujš krievu armijas uzbrukums aizkavēja Aglonas baznīcas uzspīdzināšanu.

26. jūlijā bija Svētās Annas diena — Vanagos atlaide diena. Ticīgie jau zināja, ka viņu baznīcā atrodas Aglonas Dievmātes glezna un dziedāja «Jaunova svāto...».

Tuvojās frontes līnija. 27. jūlijā bija nolemts gleznu no baznīcas novietot drošākā vietā. Tagadējā Aglonas dekāna Pētera

Onckuja vadībā (viņš toreiz bija semināra audzēknis) to nogādāja Korolkovas sādžā (Rauniesu ciema padomē), pusotra kilometra no autobusa pieturas Vanagu draudzes locekļa Ignata Gavara šķūnī. Gleznu apkrāva ar sienu.

27. jūlijā krievu armija ieņēma Vanagus un apkārtni. Frontes līnija atvirzījās tālāk uz Rīgas pusi. Tuvojās 15. augusts — Dievmātes Debesīs uzņemšanas svētki. Apkārte draudžu prāvesti atgriezās savās draudzēs.

Jau 8. augustā svētglezna ratos tika nogādāta savā pastāvīgajā vietā Aglonā, kur tā atrodas tagad un noraugās uz visiem zemes bērniem.

Tā beidzās Aglonas Dievmātes neparastais ceļojums. Vai nevajadzētu Vanagu baznīcā novietot piemēnas plāksni, atzīmējot, ka šeit un draudzē vairākas dienas otrā pasaules kara dienās atradās Aglonas Dievmātes glezna? Atcerēsimies arī tos, kuri kara dienās izglāba mūsu tautai tik lielu dārgumu — Aglonas Dievmātes svētbildi.

Sogad 4. augustā Vanagos pulcējās turlenes skolas absolventi un skolotāji, lai atcerētos savas skolas jubileju. Notika svinīgs dievkalpojums Vanagu baznīcā, ko vadīja Vanagu skolu beigušie un tagadējie garīdznieki. Protams, tika pieminēts Aglonas Dievmātes neparastais ceļojums.

Alberts BUDZE.

Preiļu katoļu draudzes dekāns

Sveicu visus, tuvos un tālos!

Sveicu visus tuvos un tālos svētcēlniekus, atnākušus Lieļajā Māras dienā uz Aglonas Baziliku. Šogad mēs, Latvijas katolīcīgie, svinam 15. augusta svētkus lielu cerību apgarotā gaisotnē. Mūsu jaunā valdība ir labvēlīgus griezāt atpakaļ Aglonas baznīcai plašāku teritoriju, kur pulcēties svētcēlniekiem.

Ja agrākos gados jums, svētcēlnieki, tika likti dažādi šķēršļi nokļūšanai Aglonā, tad šogad vietējās varas iestādes mums izrāda lielu pretimnākšanu mūsu svētku norīses noorganizēšanai. Tāpēc ar pateicības pilnām sirdīm svinēsim šos svētkus, lūgdami, lai drīzāk piepildītos mūsu sirds ilgas redzēt savu Latviju atkal pilnīgi brīvu.

Pēteris Onkuls,
Aglonas dekāns

Dominikāņi Latvijā

Aglonas apmeklētāji bieži dzird pieminam dominikāņus Kas tad isti viņi ir bijuši?

Viduslaikos sakarā ar krustakara neveiksmēm austrumos Eiropā sāka izplatīties dažādas mācības, kas nopietni apdraudēja baznīcas vienību un izsauca nemierus. Spānijā radās vīrs — svētais Dominiks (1170.—1221.), kas bija pārliecināts, ka lemesis visām šīm nelaimēm ir tas, ka vāja ir kristietības izpratne tautā. Tamdēļ viņš nolēma dibināt garīgo ordeni, kas nodotos sprediķošanai un tautas mācīšanai. Sakarā ar to viņš savu ordeni nosauca par «Sprediķotāju ordeni» (ordo praedicatorum), un ordeņa locekļi rakstot savus vārdus, kļāt pielika burtus O.P.I. Parasti viņus sauc vienkārši par dominikāņiem, dibinātāja vārdā.

Lai sprediķošanai būtu panākumi, pašiem sprediķotājiem bija jābūt labi sagatavotiem, ar plašu un dziļu izglītību. Tamdēļ Dominiks no saviem ordeņa locekļiem prasīja, lai tie labi būtu izstudējuši teoloģiju, filozofiju, apguvuši citas zinības. Ordeņa dzīvei bija likta par pamatu Eiropas klosteru tēva svētā Benedikta (miris 543. g.) sarakstītā regula (statūti). Tiem, kas gribēja iestāties dominikāņu ordenī, vajadzēja nodzīvot vismaz divus gadus klosterī kā kandidātiem (iziet tā saucamo noviciātu), pēc tam bija jānod solījums, ka visu mūžu dzīvos klosterī šķīstībā, nabadzībā (bez personīgās mantas) un pilnīgā paklausībā ordeņa priekšniecībai.

Klostera priekšnieks, kuru ievēlēja klostera iemītnieki, saucās par prioru. Vienā valstī vai plašākā apgabalā apvienotu klosteri sastādīja dominikāņu ordeņa province un tās priekšgalā bija ievēlēts provincāls. Visas pasaules dominikāņu klosteru priekšnieku sauca par generali un to ievēlēja klosteru pārstāvji.

Dominikāņu formas tērps bija balts sutans ar melnu uzmetni. Tamdēļ latgalē dominikāņus bija iesaukuši par baltajiem tēviem. 13.—14. gadsimotā dominikāņi izplatījās pa visu Eiropu. Tie pasauļi ir devuši tādas slavenības kā Alberts Lielais, Akvīnas Toms, kas ir visu laiku izcilākie teologi. Parīzes, Kembridžas un citās viduslaiku slavenajās universitātēs profesoru lielāko daļu sastādīja dominikāņi.

Rīgā dominikāņi sāka darboties no 1234. gada, uzceldami savu klosteri un svētā Jāņa baznīcu, kas ir saglabājusies līdz mūsu laikiem. Viņi galvenā kārtā darbojās pie latviešiem, turēdami tiem dievkalpojumus un sprediķotāmi. Latviešos viņi bija ieguvuši dziļu mīlestību un uzticību. Reformācijas apvērsuma laikā 1523. gadā dominikāņus no Livonijas izdzina, konfiscējot visus viņu īpašumus un mantu.

Latgale pēc reformācijas, pēc postošā Livonijas kara (1558.—1580.) līdz pat 17. gadsimta sākumam bija palikusi pilnīgi bez priesteriem un baznīcām. Atlikušie tikai trešdaļa no agrākiem iedzīvotājiem, mežos sabēguši, bija kļuvuši puspagāni. Kad 1620. gadā te ieradās jezuiti, lai atdzīvinātu kristianismu, viņi vieni paši ar visu darbu netika galā. Tamdēļ darbīgais Livonijas (Inflantijas) bīskaps Nikolajs Poplavskis (1685.—1709.), kas Daugavpilī nodibināja bīskapa sēdeklī, uz Latgali aicināja dominikāņus. Pirmo savu klosteri tie nodibināja Pasiēnā 1694. gadā, uzcēla baroka stila baznīcu, kas ir visskaistākā šāda veida baz-

nīca Latvijā. No Pasiēnas dominikāņi, misionēdami plašā apkārtnē, nodibināja draudzes Lanckorokā, Rāpolē, Brodaižos, Eversmūižā, Brigos, Istrā, Rundānos, uzceldami šajās vietās arī baznīcas. Pasiēnas klosterī bija arī noviciāts, kur gatavoja jaunus kandidātus mūku dzīvei.

Otru klosteri dominikāņi nodibināja 1699. gadā Aglonā, kur dominikāņu tēvu un baznīcas uzturēšanai Rušonu muižniece Eva Soslovca deva lielu zemes platību ar zemnieku sētām. Pirmo baznīcu un klosteri dominikāņi uzcēla no koka, bet tagadējo mūra klosteri uzcēla 1766. gadā, Skaisto baznīcu, kas vēl šodien priecina visu aci, nobeidza celt 1780. gadā. Aglonas klosterī pastāvīgi dzīvoja 10—12 dominikāņu tēvi. No šejienes tie ceļoja pa visu apkārtni, mācīdami tautu. Viņi nodibināja draudzes un uzcēla baznīcas Višķos, Preiļos, Vārkavā, Varakļānos. 1776. gadā dominikāņu klosteris tika nodibināts arī Rušonā. Aglonas klosterī tēvi dzīvoja katrs atsevišķā istabā, ko sauc par celli. Tajā atradās gulta, galda, grāmatu plaukts, lūgšanu beķītis. Vīrs katras celles durvīm ārpusē bija glezna ar kāda svētā attēlu, iespējams, ka šīs gleznas bija gleznojās kāds no vietējiem tēviem. Pirms kara, trīsdesmitajos gados tās izskatījās ļoti vecas. Lielākā telpa klosterī bija ēdamzāle ar gariem galdiem un koka soliēm. Pie dibensienas karājās liels krucifikss, izgriezts koka šajā ēdamistabā uz brokastīm, pu dienām, vakariņām salastijās visi klosterā iemītnieki, ēšanu iesāka un nobeidza ar lūgšanu. Blakus ēdamistabai bija ķēķis, no kurienes pa lodzīņu sienā padeva ēdienus.

Dominikāņi uzskatīja par savu pienākumu rūpēties ne tikai par savas organizācijas locekļu izglītību, bet arī par tautas apmācīšanu. Tamdēļ arī pie visiem viņu klosteriem pastāvēja klostera skolas. Aglonas klosterī tāda darbojās jau kopš 1699. gada, kur zēnus mācīja lasīt, rakstīt, rēķināt un ticības mācību. No 1797. gada pie Aglonas baznīcas darbojās četrgadīga draudzes skola. Klostera dokumentos bija saglabājusies ziņas, ka zēniem bijis savs direktors un meitenēm direktriese, kuriem klosteris maksājis algu. 1820. gadā Aglonas klosterī atvēra garīgo semināru (studio superiora), kas gatavoja latgalē priesterus, kur tika pasniegta latgaliešu valoda.

Klosteri Latgalē bija liels šķērslis krievu caru pārkrievošanas un pārpriekšizvēšanas politikai, tamdēļ 1832. gadā tos visus slēdz konfiscējot īpašumus. Reizē tik, slēgtas arī visas to skolas. Izņēmums bija tikai Aglonas klosteris, kuru 1840. gadā pārvērtē par ieslodzījuma vietu garīdzniekiem, kas bija pretojušies caru rīkojumam, vērstiem pret katoļu baznīcu. Uz Aglonas klosteri žandarmi atveda arī slēgtā Rušonas klosterā pēdējos tēvus. 1850. gadā aizliedza Aglonas klosteri uzņemt jaunus kandidātus, līdz ar to šis klosteris bija padots izmiršanai. Kad 1880. gadā mira pēdējais dominikāņu priors Augustīns Zahorskis, klosteris tika galīgi slēgtis. Turomā Aglonas baznīcu un klosteri pārņēma parastie priesteri.

Dominikāņi vai baltie tēvi Latgalē bija ļoti iemīlēti un tie ilgi palika atmiņā pat nākošajās paaudzēs.

Henriks TROPS

Svētceļojumā

Ar svētceļojuma leceres devīzi «Caur Dievmāti pie Jēzus» ticīgie cilvēki grib parādīt mūsu dzīvo un darbojošos baznīcu, ceļo caur savu māti pie Pestītāja, un tāpēc svētceļojuma mērķis ir cilvēka garīgā pilnveidošanās. Svētceļojumu uz Aglonu jau otro gadu organizējuši Bauskājas rajona Skaistkalnes Romas katoļu draudze un Rīgas katoļu garīgā semināra audzēknis Andrejs Me-diņš. Tas sākās Skaistkalnē 6. augusta rītā ar kopējo Svēto Misi, virzījās pa maršrutu: Skaistkalne, Kurmene, Nereta, Aknīste, Ilūkste, Svēte, Višķi, Aglona. Ielešana Aglonas bazilīkā lecerēta šodien, 14. augustā, pēcpusdienā.

Svētceļojumā uz Aglonas baziliku devušies arī katoļi no Cēsīm un Rīgas, tie sagaidāmi no Rēzeknes, ap 100 cilvēku no Amerikas Savienotajām Valstīm.

J. Brīcis

Aglonas klostera dominikāņu bibliotēka

1699. gadā, bīskapa Poplavska aicināti, Aglonā ieradās dominikāņu mūki. 1700. gadā klosterī dominikāņi sāka veidot bibliotēku.

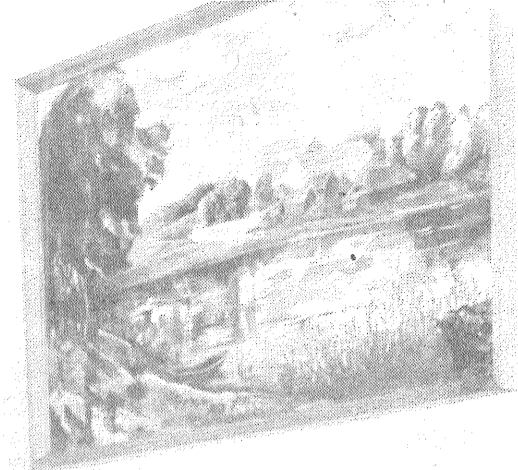
Grāmatas bija ļoti vērtīgas, dārgas un vecas, teja ādas vākos, daudzas ar metāla aizslēgiem un misiņa apkalumiem, galvenokārt latīņu, poļu, franču un vācu valodā. Bibliotēkā atradās ne mazums latgaliski sarakstītas literatūras, tai skaitā lūgšanas grāmatas, evaņģēliji. Kopējais grāmatu daudzums — ap 15 tūkstošu.

Klosterī ar grāmatām bija piekrauts viss stiklots sienas skapis

— tipogrāfijas iespiestas grāmatas, kā arī rokrakstītas manuskripti.

1960. gadā Aglonā slēdza sieviešu klosteri. Tā iemītniecēm — mūķenēm pavēlēja 24 stundu laikā atbrīvot telpas, nedeva ne dzīvokli, ne darbu. Nežēlīgi izrēķinājās ar dominikāņu bagāto bibliotēku. Retās un ļoti vērtīgās grāmatas sabāza maisos un aizveda uz Aglonas dzelzceļa staciju. Tur tās izmantoja lokomotīvu kurināšanai, izvāzāja.

Tik bēdīgs ir Aglonas katoļu baznīcas klosterā senās dominikāņu bibliotēkas liktenis

Godīgumu,
ticību,
izturību

Katru vasaru mēnesi Aglonā atpūšas viens no vadošajiem Latvijas katoļu baznīcas darbiniekiem, monsinjors profesors Henriks Trūps. Šogad viņš te bija jūlijā — elpoja Māras zemes vēl nepiesārņoto gaisu, makšķerēja zivis Egles ezerā, sacerēja publi-

kācijas, runāja ar daudziem tūristiem no mūsu valsts un ārzemēm, kas apmeklēja Aglonas baziliku. «Novadnieka» korespondents tikās ar Henriku Trūpu un palūdza viņu atbildēt uz dažiem jautājumiem.

— Profesora kungs, vispirms, lūdzu, īsumā pastāstiet savu dzīves gājumu.

— Esmu dzimis 1908. gadā Barkavā. 1932. gadā beidzu Rīgas garīgo semināru, pēc tam Latvijas Universitātē vēstures nodaļu. 1944. gadā — Teoloģijas fakultāti ar teoloģijas licenciāta grādu. Pirmā mana darba vieta bija Daugavpils. Vēlāk strādāju Rīgā — biju žurnāla «Latgolas Vords» redaktors, katoļu jaunatnes biedrības galvenais kapelāns, katoļu spredīkotājs Rīgas radiofonā.

1953. gadā padomju iestādes Skaistkalnē mani apcietināja. Tiesa piesprieda 10 gadus noietinājuma lēģerī par to, ka 1939. gadā, būdams «Latgolas Vorda» redaktors, tajā publicēju oficiālu fotoattēlu, kurā bija redzams Molotovs skūpstāties ar Ribentropu pēc tagad visiem zināmā pakta noslēgšanas, dodoties mājup Berlīnes dzelzceļa stacijā. Trīs ar pusi gadus sodu izcietu Kazahijā. 1956. gadā mani atbrīvoja kā nepatiesi notiesātu, bet garīgo lietu pārvaldnieks veselību gadu nedeļa darbu. Pēc tam sāku strādāt par prāvestu Jaunbornē. 1958. gadā Ilūkstē par dekānu. Vēlāk, līdz 1979. gadam, 17 gadus strādāju Rēzeknē, Jēzus Sirds baznīcā par dekānu.

Pārceļos uz Rīgu. Biju garīgā semināra profesors, inspektors, prāvests Alberta baznīcā. Pēc biskapa Zondāka nāves 1988. gadā pusotra gada biju Rīgas garīgā semināra rektors. Tagad pasniedzu baznīcas vēsturi seminārā Kijevas ielā 16.

— Rīgas garīgajā seminārā līdz šim studentu vidū bija maz latviešu. Kā ir tagad, tautas atmodas laikā?

— Jā, tik tiešām garīgā seminārā 1. kursā iestājās 3—4 lat-

vieši. Lielāko tiesu sastādīja ciltautieši — poļi, ukraiņi, vācieši no Lvovas, Kazahijas un citurienes. 1. kursā parasti uzņemam 20 studentus. Paredzams, ka šogad puse no viņiem būs latviešu katoļi.

— Ne visai sen Aglonas katoļu baznīca sāka dēvēt par baziliku. Lūdzu, paskaidrojiet šī vārda nozīmi?

— Bazilika ir augstākais baznīcas tituls. Pasaulē pavisam ir nedaudz bazilīkas. Pirmā — Romas svētā Pētera baznīca. Nemot vērā Aglonas katoļu baznīcas nopelnus divu simtu gadu laikā kristietības attīstībā, Romas pāvests Jānis-Pāvils II tai piešķīra bazilīkas titulu.

— Aglonas bazilīkas dārzā apglabāts kardināls Julijans Voivods. Cik pavisam pasaulē ir šī augstā nosaukuma nesēji?

— Pašreiz ir apmēram 120 kardinālu. Visvairāk — Eiropā.

— 14. un 15. augustā Aglonā saplūdis liels katoļticīgo ļaužu mašas. Cik viņu šogad pavisam var būt?

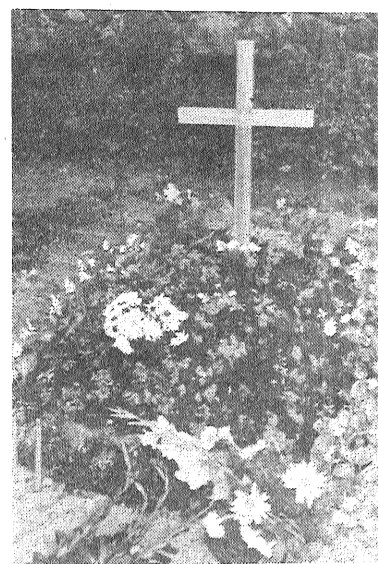
— Pagājušā gada augustā Aglonā ieradās ap 50 tūkstošu cilvēku. Šogad, domājams, sakarā ar benzīna krīzi viņu var būt mazāk. Taču ceru, ka vairāk būs ticīgo, mazāk zinārkārīgo. Īsts katoļu ticīgais uz Aglonu ceļu mēros arī kājām. Pieteicies daudz svētceļotāju. Pat no Amerikas Savienotajām Valstīm, arī Polijas, Baltkrievijas, Ukrainas, nerunājot par kaimiņvalsti Lietuvu.

— Un beidzot — ko Jūs, profesora kungs, novēlat visiem katoļticīgajiem, Aglonas bazilīkas dievlūdžējiem un apmeklētājiem?

— Godīgumu dzīvē, ticību Dievam un lielu izturību šajā politiskajām ambīcijām piesātinātā, sarežģītā laikā. Nevienam nesalūzt, cerēt gaišākai nākotnei, vairāk vienotības Latvijā!

Ar profesoru Henriku Trūpu sarunājās

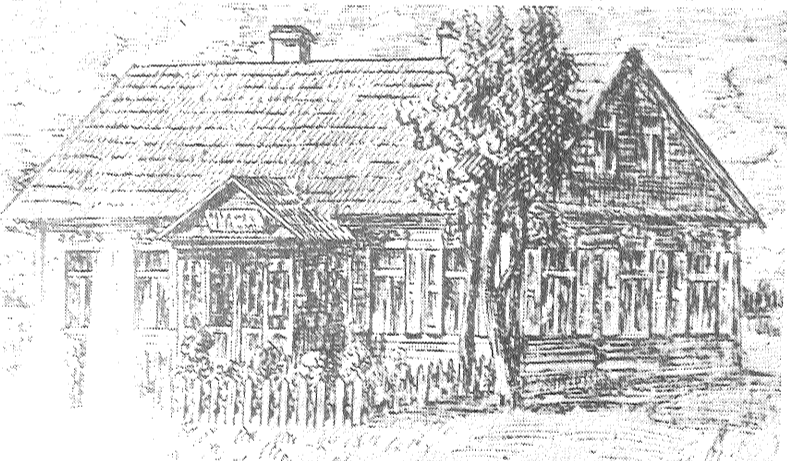
Jānis GURGONS

Kardināla Julijana Voivoda kops Aglonas Bazilīkas dārzā

Tūristi no Varšavas Aglonā. J. Silicka foto un fotoreprodukcijas

Liels tautas audzinātājs

ATTĒLOS: N. Rancāns; Aglonas ģimnāzijas pagaidu ēka, kuru uzbūvēja pašpalīdzības ceļā. Jāna SILICKA fotoreprodukcijas

Šī GADA Dzejas dienu laikā mēs atzīmēsim lielā pedagoga un tautas audzinātāja monsinjora Nikodema Rancāna 120. dzimšanas dienu.

Viņš konsekventi sekoja izcilāko Rietumeiropas pedagogu principam: «Omnia primum in lingua vernacula». Viņa atziņa bija, ka bērns ir jāmača viņa dzimtajā valodā. N. Rancāna darbība iekrita pārkrievošanas laikmetā, kad pat pirmsskolās viss tika mācīts krievu valodā. Realizējot šo principu un pārvarot pārkrievošanas šķēršļus, paša dibinātās skolās viņš iesāka mācīt dzimtajā valodā, tā izkarojot tai valodas tiesības. Viņš pieturējās vēl pie vienas atziņas: izglītība ir nepieciešama visiem. Un nodibināja septiņas skolas! Un pats bija skolotājs. Skolu vajadzībām un tautas audzināšanai rakstīja grāmatas. To skaits pārsniedz 40, bet iespēstas tika 20.

Ievērojams posms viņa dzīvē saistās ar mūsu novadu. 1920. gadā Nikodems Rancāns tika nozīmēts par Preiļu draudzes prāvestu. Šeit dzīvojot viņš jo aktīvi piedalījās Latgales skolu darbā: organizēja kursus un priekšlasījumus. Sakarā ar to, ka trūka vajadzīgo mācību grāmatu, viņš aicināja veidot tās. Pats viņš uzrakstīja «Latvijas ģeogrāfiju» 1923. gadā. Tās I daļa bija adresēta trešajai klasei, bet otrā daļa — ceturtajai. Būdams labs zīmētājs, viņš grāmatas ilustrēja pats. V un VI pamatskolas klasei Rancāns sarakstīja «Visporeigū vēsturi» sākot no kristietības laikiem līdz stāvoklim pēc Pirmā pasaules kara. Grāmata tika cenzēta 1921. gadā un tās priekšvārds ir sarakstīts Preiļos. Šis un vēl citas viņa mācību grāmatas tā arī paliks rokkrastos. Manuskriptos ir viņa lekciju uzmetumi pedagogijā, «Eiropa Latgales vēsture», kultūrvēsturiska skice par Latgali un citi darbi, kā arī literāro darbu tulkojumi. Starp pēdējiem lai minam A. Čehova viencēlienu «Lācis», Korolenko leģendu «Baileiga nakts», brāļu Grimmu pasakas u. c.

Vēsturi Nikodems Rancāns pasniedza vairākus gadus un pats piedalījās arheoloģiskos izrakumos 1915. un 1916. gadā. Viņa vadībā 1915. gadā tika nodibināta Rēzeknes vēsturiski etnogrāfiskā biedrība. Viņš pētīja vēsturi pēc pirmavotiem un centās ievērot šo principu arī savās grāmatās. Tādēļ oriģināli ir šie viņa darbi, it sevišķi «Latvijas vēstures» II daļa, kas iznāca 1924. gadā Daugavpilī. Gadu iepriekš Rīgā Valtera

un Rapas apgādā dienas gaismu ieraudzīja viņa «Ābece» (Lementars). Starp sava laika ābecēm tā bija viena no labākajām.

Atsevišķi gribas pieminēt «Aglyunas ģimnāzijas septiņu gadu darbības pārskatu». Kā jau nosaukums rāda, tā sniedza ziņas par Aglonas ģimnāzijas tapšanu un skolas dzīvi 1921.—1928. gadā un bija bagāti ilustrēta.

1922. gadā Rancāns tika iecelts par Rīgas garīgā semināra profesoru un par skolotāju Aglonas reālģimnāzijā. Semināram pārceļoties uz Rīgu, viņš 1924. gadā tika iecelts par Aglonas ģimnāzijas direktoru, un 1927. gadā arī par Jaunaglonas sieviešu ģimnāzijas direktoru. Šo skolu darbu viņš vadīja līdz pat 1929. gadam, kad tika nozīmēts par Rēzeknes valsts skolotāju institūta direktoru.

Aglonas skolām nebija telpu, tās bija jāuzceļ. Atsaucoties Rancāna aicinājumam, skolēnu vecāki un sabiedrība ziedoja pieci simti baļķu. Tā tapa ģimnāzijas pagaidu māja (kura vēl ir saglabājusies). Pašaieliedzības ceļā tika sagādāti arī mācību līdzekļi. Viens pats to direktors nespētu, bet viņam līdzās bija enerģijas pilni palīgi — viņa iesāktā darba turpinātāji.

Paralēli šīm skolu darbām Nikodems Rancāns apkalpoja Preiļu draudzi. Ne bez viņa aktīvas līdzdalības pilsētā darbojās muzikālā biedrība «Lira», Latvijas katoļu jaunatnes biedrība, Preiļu bīskopības biedrība un citas sabiedriskas organizācijas.

Šeit dzīvojot viņš 1924. gadā zaudēja savu māti Annu. Tā paša gada 7. augustā Preiļos un 9. augustā Rēzeknē sabiedrība atzīmēja viņa kultūras un sabiedriskās darbības 25. gadu jubileju. Viņam tika piešķirts monsinjora tituls, un 1927. gadā Triju zvaigžņu ordenis. N. Rancāns pildīja arī bīskapa padomnieka un garīgā tiesneša pienākumus.

L. Latkovskis 1938. gada 27. novembrī Rēzeknes kapos sakarā ar plāksnes atklāšanu monsinjora N. Rancāna piemiņai savā uzrunā starp citu teica: «Viss jo myužs ir bejis kolpošonā ctyim un dēļ sevis nāv meklējis ni gūda, ni laiceiga lobuma. Mes asam monsinjora dorbu mantiniki; topēc ar pateiceibu lai pīmynam vysu, kū jis mums ir atstojis. Myusu jaunotne lai mocos nu jo, kai kolpot dāvam un sovai tau-

tai; lai mocos stodeigumu, utziceibu un nasavteibu un jo teidam pīmāram sekos, tad dzeivos vērteigu myužu un izceļš poši sev pīminekli. Tys pīmineklis, kū cylvāks pats sev uzceļ ar sovīm dorbīm, sovū uzavešonu un sovīm tykumim, ir vērteigoks par tū, kū cyti — dažkorī likulodami — uzceļ pēc noves nu akmiņa voi cyta materiala».

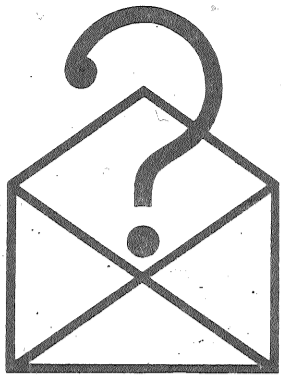
Lielā pedagoga desmit gadu nāves dienas atcerē 1943. gadā VI. Loča izdevniecībā M. Bukša redakcijā iznāca rakstu krājums «Monsinjors Nikodems Rancāns». Sastādītājs iepazīstināja lasītājus ar N. Rancāna dzīvi un darbību, V. Seile raksturoja viņu kā audzinātāju un sniedza laikmeta raksturojumu, St. Keišs iepazīstināja ar viņa rakstiem lauksaimniecības jomā un dalījās atmiņās par Aglonas ģimnāzijas laikiem.

Viņš rakstīja: «Es atminu, kai N. R. ryupējos, lai audzēkni, byudami zemnīku bārni, ģimnazijā kaut kū tsamocēitu nu lauksaimnīceibas un sātā varātu pastosteit tāvam».

Ar N. Rancāna godeibu Aglyunas ģimnazijā tyka ivastas 36 stundes agronomijai — lūpkūpeibai, dorzkūpeibai, biškūpeibai un zemes apstrodošonai. Augšok mynātū prīkšmatu pasnēgšonai škola olgoja agronomu. N. Rancāns vysod beja laipns un bīzi runoja ar humoru. Bet jo jau skolāns aizbāga nu agronomijas stundes, tod doboja styngronomis aizrodejumus. N. R. uzsvēre, ka tos nadaudzos stundes, kas myusim beja dēļ agronomijas, ir vēl svareigokas kai porejos. «Kāids tu byusi moceits veirs», jis parosti saceja, «ka tev nabyus saprešonas par lauksaimnīceibu. Tev te ir joīgyust kaut vysminimalkos zynošonas un pēc joizkūp sova tāvā sēta. Apstodi tū ar augļu un krošnuma kūkim. Istodi un īsēj kaidu grādu puču, lai tovs tavs, mote, broli un mosas svātdin pēc nedelas gryuta dorba varātu kaut kur uz eisu breidi apasēt un izjust dobas skaishtumu. Dobas krošnums pāmudynoi cylvākā daijuma izjyutu un pīdūd jaunus spēkus nokušū dorbu loboikai veikšonai».

Domāju, ka šis agronoma St. Keiša atmiņas varētu rosināt vienu otru mūsu lasītāju, N. Rancāna audzēkni, dalīties savos iespaidos, tā godinot un pieminējot turot mūsu nevada izcilo pedagogu.

Voldemārs ROMANOVSKIS

Būs!

Prellētis J. Kaža raksta: «Jau ilgāku laiku Raiņa bulvārī blakus viesnīcai, kur uz turas mūsu pilsētas viesi, var apskatīt drupas. (...) Ja jau tās ir «vēsturisks piemineklis», jāuzliek attiecīgs uzraksts. Bet varbūt redakcija varētu ierosināt konkursu!»

Nav — bet būs!

1. Skipidorovs no Līvāniem uztraucas par to, ka no veikalu plauktiem pazudušas cigaretes. Rajona patērētāju biedrību savienības priekšsēdētāja vietniece tirdzniecības jautājumos V. Vjaksē atbild: «Daudzi pircēji interesējas, kāpēc pēdējā laikā veikalos pazuduši tabakas izstrādājumi. Cigarešu deficīta iemesls ir tas, ka jūlija mēnesī visā PSRS vienla-

Pagaidām nav!

«Kafijas jautājumā» V. Vjaksē informēja, ka: «Ie pircēji, kuri uz kafijas

Pirms uzraksta uzlikšanas vai konkursa izsludināšanas konsultējos ar rajona izpilddomeiņas priekšsēdētāja vietnieku Jāni Dešaiņu. Viņš paskaidroja, ka mīnētājā vietā šogad tiks uzstāta celtniecība. Tā būs ēka, kurā izvietosies pilsētas izpilddomeiņa. Valsts apdrošināšanas rajona inspekcija un Civiltāvokļa aktu reģistrācijas nodaļa.

Projekta autors — institūts «Komunālprojekts». Darbu izpildītājs — Daugavpils vispārējās celtniecības trests. Šogad paredzēts veikt darbus par 100 tūkstošiem rubļu. Kopējā summa — 300 tūkstošu rubļu.

Informācija celtniecības lietu sapratējiem: tā būst 103. sērijas konstrukcija; nesapratējiem: no sarkanajiem ķieģeļiem.

Savdabīgs rekords ir tas, ka minētā būve jau deviņas (9!) reizes tikusi «ieslēgta» celtniecības plānos un tikpat reizes no tiem «izslēgta». Jācer, ka nu beidzot — būs!

cīgi remontēja 16 tabakas rūpnīcas. Remontēja arī Rīgas tabakas rūpnīcu. Turklāt rūpnīcai ir vairākas problēmas: trūkst izejvielu, papīra, acetāta filtru.

Latvijas Republikas Augstākās Padomes paziņojums par cigarešu cenu paaugstināšanu pircējos izraisīja pirkšanas ažiotažu.

Mūsu cigarešu piegādātājs — «Latbakaleja» — paskaidro, ka augustā Rīgas tabakas rūpnīca ir atsākusi darbu, un cigaretes saņemsim līgumā noteiktajos apmēros.

Un nobeigumā — pīpētāji, atcerieties uzrakstu uz cigarešu paciņām: «Smēķēšana ir kaitīga jūsu veselībai!»

talonu Nr. 1 nav iegādājušies skīstošo kafiju, var iegādāties puskilogramu pupiņu kafijas. Skīstošo kafiju Liepājas cukura fabrikas remonta dēļ pagaidām nesanemsim.»

Atbildes sagatavoja S. Jokste

Latvijas Republika: pirmie patstāvības soļi

Pēc trīs mēnešu spraiga darba beigusies Latvijas Republikas Augstākās Padomes pirmā sesija.

Aizvadīto sesiju tiešām var nosaukt par vēsturisku. Deklarācija par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu un citi svarīgi dokumenti (tika pieņemti ap 40 dokumentu) pamazām likuši atteikties no vecajiem stereotipiem un mainīt attieksmi pret realitāti. Un gribas teikt, ka šos trīs mēnešus parlamentā strādājuši ne tikai deputāti, bet arī mēs, vēlētāji, vēriģi sekodami plenārsēžu gaitai un atsaucīgi pieņemdami vai noraidīdami tikko dzimušos jaunievēdumus.

Ir virmojušas kaislības. Ir bijis daudz emociju. Tagad, kad deputāti aizgājuši atvaļinājumā un veselu mēnesi atpūties, mums visiem dota iespēja pārdomāt pēc 4. maija noieta ceļu un atrast savu vietu, savu darba lauku perspektīvai.

Isi pirms sesijas beigšanās pirmajā lasījumā tika pieņemts likumprojekts «Par uzņēmējdarbību», kas izrai-

sija plašas diskusijas. Tika nolemts šo projektu publicēt presē visas tautas apspriešanai. Tikai pēc tam dokumentu iesniegs otrajam lasījumam. Savukārt likumprojektu «Par reliģiskajām organizācijām» Augstākā Padome pieņēma otrajā lasījumā. Tajā izdarīts papildinājums, ar kuru reliģiskajām organizācijām dotas tiesības reģistrēt laulību.

Mūsu republika tikko mācās iet uz patstāvību. Tālab arī tik piesardzīgi tiek sperts katrs solis. Un tomēr — mēs vairs neesam tie, kas bijām vakar. Tas bija jūtams arī preses konferencē, kas pirmdien, 6. augustā, notika Augstākajā Padomē. Apkopojot Latvijas parlamenta pirmās sesijas rezultātus, Latvijas Republikas Augstākās Padomes priekšsēdētājs I. A. Gorbunovs precīzi raksturoja noieta ceļa posmu, kas vainagojies ar to, ka Latvijas vārdu jau pazīst daudzās pasaules malās.

Vitolds Beķeris, LETA korespondents

Redaktors Pēteris PIZELIS

MALTAS SOVHOZTEHNIKUMS

turpina uzņemt audzēkņus 1990./1991. mācību gadam šādās specialitātēs:

zootehnikas — ar padziļinātu zināšanu apguvi agromijā un mājturībā (latviešu un krievu plūsmās), ēku un būvju celtniecības un ekspluatācijas (latviešu plūsmā).

Tehnikumu beigušie iegūst zootehnikā vai tehnikā celtnieka kvalifikāciju ar tiesībām iestāties augstskolā.

Pirmajosursos uzņem jauniešus un jauniētes ar deviņgadīgās skolas izglītību. Tie, kas nav kārtojuši iestāšanās eksāmenus, tos varēs kārtojt tehnikumā.

Turpinās audzēkņu uzņemšanu otrajosursos mācību grupu papildināšanai — ar

vidusskolas izglītību šādās specialitātēs: zootehnikas (latviešu un krievu plūsmās), ēku un būvju celtniecības un ekspluatācijas (latviešu un krievu plūsmās).

Jāiesniedz šādi dokumenti: iesniegums, dokuments par izglītību (oriģināls), izziņa par veselības stāvokli (086/y veidlapa), 3 fotokartītas (3x4 cm), pase, dzimšanas apliecība (jāuzrāda).

Satiksmē ar autobusiem Rēzekne — Glužņeva — Maltā vai Rēzekne — Vertukšņa — Maltas sovhoztehnikums.

Tehnikuma adrese: Rēzeknes rajons, pasta nodaļa «Lūznava», Maltas sovhoztehnikums, indekss 228113.

Telefoni: Lūznava — 45314, 45481.

Administrācija

Latvijas Republikas Augstākās Padomes deputāts no 162 Pelēču vēlēšanu apgabala ANDRIS PUZO pieņems savus vēlētājus šī gada 17. augustā no plkst. 16.00 LTF Preiļu nodaļas koordinācijas centrā Preiļos, Turgus laukumā 1 (vecā poliklīnika).

Ā. Alunāna Jelgavas teātra izrāde Preiļu estrādē 16. augustā plkst. 20.00:

J. Akurāters. «MILESTĪBAS ZEME».

JAUNAGLONAS LAUKSAIMNIECĪBAS SKOLA

(228284, Preiļu rajons, pasta nodaļa Jaunaglona, tālruni: 17721, 17742)

līdz 30. augustam turpina audzēkņu uzņemšanu šādās specialitātēs:

plaša profila traktorists mašīnists, remonatslēdznieks, autovadītājs (mācības latviešu un krievu valodā, apmācību ilgums 2 gadi 10 mēneši, iegūst vidējo izglītību); maizes cepējs, konditors (mācības krievu valodā, apmācību ilgums 3 gadi, iegūst vidējo izglītību); slaukšanas iekārtu operators (mācības latviešu un krievu valodā, apmācību ilgums 1 gads); automobiļu remonatslēdznieks, «B», «C» kategorijas autovadītājs (uzņem ar vidējo izglītību, apmācību ilgums 1 gads); elektro un gāzes metinātājs, «B», «C» kategorijas autovadītājs (uzņem ar vidējo izglītību, apmācību ilgums 1 gads).

Ir kopmītnē. Mācību sākums 1. septembrī.

Preiļu estrādē 20. augustā plkst. 20.00 viesosies firmas Hugo Diegs un Co

SABIEDRISKI POLITISKAIS KABARĒ —

Edgars Liepiņš un Latvijas Zvaigznes — Maija, Olga, Zigfrīds, Harijs, Gunārs Rozenbergs un Radio bigbends... Latvijas Miss — Sintija, Kristīne, Evija...uz eksperimentāli brīvās skatuves.

Biļetes pārdos divas stundas pirms koncerta.

LIVĀNU DARBA IEKARTOŠANAS BIROJS

aicina darbā:

sakaru montierus un šoferus dārbam sakaru mezglā, ekskavatoristus, mūrniekus, namdarus, betonētājus,

apmetējus darbam Livānu specializētajā pārvietojamajā mehanizētajā kolonnā.

RAJONA SADZĪVES PAKALPOJUMU KOMBINĀTAM

vajadzīgi:

tvaika katlu kurinātājs darbam mēbeļu cehā (alga 300 — 400 rubļu mēnesī) un tā mācekļi, elektriķis (alga pēc vienošanās).

Izziņas pa telefonu 21569.

JELGAVAS

RAZOSANAS APVIENĪBAS

«LATVIJAS LINI»

ARODVIDUSSKOLA

izsludina audzēkņu uzņemšanu 1990./1991. mācību gadā šādās specialitātēs:

audējas, vērpējas,

lenču salicējas — priekšdziju vērpējas mašīnu operatoras,

tinējas — šķeterētājas mašīnu operatoras.

Sajās specialitātēs uzņem jauniētes vecumā no 15 līdz 25 gadiem ar 9 — 12 klašu izglītību. Mācību ilgums — 1 — 3 gadi. Stipendija — 40 — 50 rubļi. Mācību laiku ieskaita darba stāžā.

Mācību ražošanas prakses laikā audzēkņi saņem pilnu atalgojumu. Pēc arodvidusskolas beigšanas darbs nodrošināts ražošanas apvienībā «Latvijas lini» ar mēneša algu 180 — 350 rubļi.

Mācības un darbs 5 dienas nedēļā. Ir kopmītnē. Teicamiēki pēc skolas beigšanas var turpināt mācības tehnikumos un augstskolās. Mācības notiek latviešu un krievu valodās.

Iestājoties skolā, nepieciešami šādi dokumenti:

dokuments par izglītību, dzimšanas apliecība vai

pase, izziņa par veselības stāvokli,

izziņa no dzīves vietas, 6 fotokartītes (izmērs — 3x4 cm).

Iesniegumus pieņem katru dienu, izņemot sestdienas un svētdienas, no plkst. 8.00 līdz 16.00.

Mācību sākums 1. septembrī.

Skolas adrese: 229600, Jelgavā, Lapskalna ielā 18, telefons 23281.

BEBRENES

SOVHOZTEHNIKUMS

(Daugavpils rajonā) turpina uzņemt audzēkņus ar deviņgadīgās un vidusskolas izglītību veterinārijas specialitātē latviešu un krievu plūsmā.

Dokumentus pieņem katru darba dienu.

Tuvākas ziņas pa telefonu: Bebrene — 64414 vai 64342.

Lēni, lēni, klusi, klusi Liekam solus smiltājā. Māmulīņa iet uz dusu Savā gaitā pēdējā.

(T. dz.) Dalām sāpju smagumu ar Jēkabu VIKSNU, MATI pēdējā gaitā izvadot.

Jēkabpils 8. AK Preiļu filiāles kolektīvs

Noliet galvas priedes klusas, Noliēt ziedu mirdzums silts. Lai tev mierīga ir dusa, Vieģļa dzimtās zemes smilts.

(F. Bārda) Negaidīto skumju brīdī izsakām līdzjutību Maritai, MAMINU pēdējā gaitā izvadot.

Preiļu patērētāju biedrības kolektīvs

● LAIKRAKSTĀ PUBLICĪTĒI MA-
TERĪALI NE VIENMĒR ATSPŌGUŠO
REDAKCIJAS VIEDOKLI PAR PĒR-
SONU VĀRDU UN UZVĀRDU
SKATĪTU UN FAKTU PĀRŠĪTĪBU
ATBILDĒKĀSTU AUTORĒI.

● MŪSU ADRESE:
228150, Preiļos, Aglona ielā 8.

● REDAKCIJAS TALRŪNI: redaktors — 22059, redaktora vietniece, lauku dzīves un sporta nodaļa — 21758, redaktora vietniece izdevumam krievu valodā — 22154 atbildīgā sekretāre — 21996, sabiedriski politiskā nodaļa — 21788, rūpniecības, celtniecības un kultūras nodaļa — 21985, vēstures, skolēnu dzīves un jaunatnes nodaļa — 22203, grāmatredzība, uzlīmes par sludinājumiem — 22305.

Laikraksts «Novadnieks» iznāk kopš 1950. gada 29. marta otrdienās, ceturtdienās un sestdienās latviešu un krievu valodās. Iespiests Latvijas izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu tirdzniecības apvienības Daugavpils tipogrāfijā (Daugavpils, Valkas ielā 1). Izdevniecība «AVTGA» (Rīga, K. Valdemāra ielā 105). Viena posacīta iespiedlokāne. Ofsetiespiedums. Izdevējdarbības licence Nr. 000049. «Новадниекс» («Земляк»). Газета Преильского района на латвийском языке.

Metiens 13 902 eksemplāru (latviešu valodā — 9 961 eks., krievu valodā 3 941 eks.).
Indekss 68169.
Pas. 760.